

Жебрак на мосту О'Коннелла

– Ідіот, – проказав я, – який же я ідіот!

– Чого це раптом? – відгукнулася дружина. – Що вже сталося?

Я міркував край вікна нашого номера на четвертому поверсі готелю. Внизу дублінською вулицею, підставивши обличчя світлу ліхтаря, пройшов чоловік.

– Він... – бурмотів я, – два дні тому...

Два дні тому до мене із готельного завулка прошипіли слова:

– Сер, це важливо! Сер!

Я повернувся до тіні. І дрібний чоловічок якнайлиховіснішим тоном виголосив:

– Коли б я мав бодай одного фунта, сів би на потяг і рушив у справі до Белфаста¹!

Не переконливо, здалося мені.

– Щонайважливішій справі! – заторохтів він далі. – Грошовитій!.. Я... я вам поверну цю позичку поштовим переказом! Тільки залиште мені своє прізвище і назву готелю.

¹ Белфаст (англ. *Belfast*, ірл. *Béal Feirste*) – столиця та найбільше місто Північної Ірландії.

В мені він упізнав туриста. Було пізно, і мене зворушила його обіцянка вернути кошти. Тож у руці захрустіла однофунтова банкнота, поки я визволяв її з-поміж кількох інших.

Яструбиним поглядом очі жебрака тінню сковзнули по гаманцю.

– От якби я мав аж *два* фунти, то ще й перекусив би доробогою.

Я розправив дві купюри.

– Із трьома фунтами я міг би забрати з собою дружину, щоб не лишати її тут на самоті.

Я видобув третю.

– Дідько! – вигукнув чоловічок. – П'ять, всього лиш п'ять нікчемних фунтів, і ми знайдемо собі готель у тому жорстокому місті, а я напевно що доберусь до тої роботи!

Незрівнянний боєць-танцюрист! Хода легка, нападе-відступить навшпиньки, ухилиться, плесне долонею, погляд живий, вуста посміхаються, а язик молотить.

– Господи, дякую! Благослови вас Боже, сер!

Він утік, затиснувши мої п'ять фунтів у кулаку.

І тільки на підступах до готелю я второпав, що попри всі свої щиросерді обіцянки

той добродій так і не записав ні мого імені, ні назви мого готелю.

– Тьху ти! – вигукнув я тоді.

– Тьху ти! – вигукнув я і зараз, коли дружина стояла в мене за спиною і дивилася у вікно.

Вулицею вниз простував той самий чоловічок, котрий от уже два дні як мав бути в Белфасті.

– Та я його знаю, – раптом заявила дружина. – Він перестрів мене сьогодні вдень. Жебрав на квиточок до Голвея¹.

– І ти йому дала грошей?

– Ні, – просто відповіла вона.

А потім сталося найгірше. Ця бісова душа далеко вниз на тротуарі задерла голову, вгледіла нас, і хай мене чорти поб'ють, якщо він не помахав нам рукою!

Я мало не помахав йому у відповідь. Мої губи скривилися в хворобливому усміху.

– Я тепер нізащо в світі не переступлю за поріг готелю, – проказав я.

– Нічого страшного, надворі сьогодні і справді прохолодно. – Моя дружина вдягала пальто.

¹ Г'олвей (англ. *Galway*), ірл. Галів («кам'яна [річка]») – головне місто Коннахту, однієї з чотирьох історичних областей Ірландії, розташованої у західній частині острова на морському березі однойменної затоки, в гирлі р. Корриб.

– Ні, – похитав я головою. – Справа не в холоді. В *них*.

І ми ще раз визирнули у вікно.

Понад нічною бруківкою Дубліна віяв нічний вітер, ганяючи дрібну сажу то в напрямі Триніті-Коледжу¹, то в бік парку Сент-Стівенс-Грін. Через дорогу біля крамнички солодощів стояло двоє людей, схожих в цих тінях на мумії. На розі самотній чоловік, запхавши руки глибоко в кишені, ніби намагався вщупати власні кістки, до яких його вже дійняв холод, а його борода вже давно перетворилася на крижану машкару. Трохи далі в проході лежала гора старих газет, що ворушилися, ніби зграя мишей, яку б ви запам'ятали на цілий вечір, якби вам довелося минати її. А біля самого входу в готель гарячковим квітом буяла справжня оранжерейна троянда – жіночка із загадковим клунком.

– А, в жебраках, – зрозуміла моя дружина.

– Ні, не просто «а, в жебраках», – обурився я, – а в людях на вулицях, що перетворилися на жебраків.

¹ Триніті-Коледж (англ. *Trinity College*), офіційно Коледж Пресвятої і Неподільної Трійці Королеви Єлизавети біля Дубліна – найдавніший вищий навчальний заклад Ірландії.

– Це як у кіно. Всі стоять у темряві і чекають на вихід героя.

– Героя, – пхикнув я. – Та це ж я, хай мені чорт.

– Ти ж їх не боїшся? – прикипіла до мене поглядом дружина.

– Так. Ні. Бісова кров. Та жінка з пакунком найгірша. Воістину – вона якась сила природи. Іде на тебе в штурм зі своєю бідністю. Що стосується решти, то для мене вони зараз ніби одна велика шахова партія. Скільки ми вже в Дубліні, вісім тижнів? Вісім тижнів я сиджу тут зі своєю друкарською машинкою і вивчаю їхній режим роботи. Коли в них перерва на обід, я прожогом мчу у кондитерську, біжу до книжкової крамниці або кінотеатру «Олімпія». Якщо не помилюся із розрахунками, то не буде простягнутих рук, не буде бажання загнати їх до перукаря або на кухню. Я вже вивчив усі потаємні виходи з готелю.

– Господи, – видихнула дружина, – та на тебе наче облаву влаштували.

– Так і є. Але найгірший – той жебрак із мосту О'Коннелла!

– Котрий?

– Їй-богу, котрий же! Він – чудо, він – жах! Я ненавиджу його і люблю. Побачити його значить утратити віру в нього. Гайда!

Ліфт, що наче привид катається по своїй брудній шахті вже сотню років, деренчав, сунучи в напрямку неба, тягнучи за собою нечестиві ланцюги та страхітливі тельбухи. Роззявивши двері, він видихнув на нас. Кабіна застогнала, ніби ми залізли їй у живіт. Обурившись нашим вторгненням у свою печаль, привид із нами провалився назад до землі.

Поки ми їхали, знову слово взяла моя дружина:

– Жебраки все читають по обличчю. Якби ти поводився правильно, тебе не займали б.

– Моє обличчя – це моє обличчя, – терпляче пояснив я. – Такі носять в Жуй-Свій-Пиріг, штат Вісконсін, та Пий-Свою-Сарсапарель, штат Мен. У мене на лобі для всіх написано: «Любить собак». Варто вулиці спорожніти і мені вийти, як ніби з-під землі береться ціле збіговисько страйкарів-халявщиків, котрі, здається, повилазили з усіх нір околиці.

– Якби, – правила далі моя дружина, – ти просто навчився дивитися повірх них, або вбік од них, або крізь них, якби ти впевнено *відповідав* на їхні погляди. – Вона гадала далі: – Показати, як із ними поводитися?

– Гаразд, покажи! От і ми!

Я широко розчинив двері ліфта, і минавши вестибюль готелю «Ройял Гайберніан», ми визирнули в чорну, ніби сажа, ніч.

– Господи, спаси і забори, – бурмотів я собі під носа. – Онде вони, голови поціднімали, в очах зайнявся вогонь. Вони вже нюхом чують яблучний пиріг.

– Зустрінемося біля книжкової крамниці за дві хвилини, – проказала моя дружина. – Дивись.

– Зажди! – крикнув я.

Та вона вже вийшла в двері, спустилася сходами і ступила на хідник.

Я спостерігав, притиснувши ніс до шибки.

Жебраки на одному розі вулиці, на іншому, з протилежного боку, з цього боку готелю аж були *витягнулися* в її напрямку. Їхні очі палали.

Моя дружина спокійно і довго дивилася на них.

Жебраки завагалися, зарипіли. Я був певен, то зарипіли їхні черевики. Їхні кістки вернулися в нормальну позицію. Щелепи повідвисали. Погляди згасли.

Дмухав вітер.

Черевички моєї дружини, ніби маленький барабанчик, прудко дріботіли геть, стихаючи вдалині.

Знизу, із бару «Баттері», долинали музика та сміх. Швиденько спускаюся, гадаю, хильну чарчину. А вже потім, посмілішавши...

До біса, передумалося мені. І я широко розчахнув двері.

Я ніби чимдуж загилив по велетенському монгольському гонгу із бронзи.

Мені здалося, я навіть почув, як набирають повітря в груди десятки горлянок.

І от уже шкіряні черевики тешуть іскри з бруківки тротуарів. Люди надбігають і сиплять іскрами-світлячками навкрути з-під цвяшків у підшвах. Я бачив хвилю рук. І роззявлені в усміху роти, що більше нагадували старі роялі.

Далеко вниз, аж ген по вулиці, біля книжкової крамниці спиною до мене чекала дружина. Та своїм третім оком вона

напевно бачила цю сцену: ніби то Колумба вітали індіанці, або ж святий Франциск годував вивірок горішками зі своєї торби. На якусь моторошну мить я відчув себе Папою Римським на балконі храму святого Петра, обложеним усякими о'брайєнами.

Я ще й половини сходів не пройшов, як жінка кинула мені виклик і тицьнула свій замотаний клунок мені під носа.

– Ой, тільки гляньте на сердешну дитинку! – заголосила вона.

Я витріщився на немовля.

Немовля витріщилося на мене.

Господи Всемогутній, ця кмітлива істота мені що, підморгнула?

Я збожеволів, подумалося мені; в немовляти ж очі заплющені. Вона напоїла його пивом, аби воно спало і не мерзло.

У моїх очах розпливалися монетки, набрані в жмені.

– Дай вам Бог здоров'я!

– *Дитина* вдячна вам, сер!

– Звісно, аякже. Нас так мало залишилося!

Я прорвався крізь їхні лави і побіг далі. Зазнавши поразки, я мав право чвалати весь подальший шлях, набравши ніби мастики в рота, аж ні – я мчав уперед і все

думав-гадав. Немовля реальне, правда ж? Це не театральний реквізит, ні ж? Я часто чув, як воно ридає. Кат би її побрав, та вона одразу бачить, коли на неї суне гевал з такого собі села Окімого, штат Айова. Цинік! – подумки прокричав я. Ні, відповів я сам собі, – боягуз.

Моя дружина, не озираючись, помітила моє відображення у вітрині книжкової крамниці і кивнула.

Я став перевести подих, заразом обмірковуючи власний образ: літні очі, вируючий погляд, беззахисні вуста.

– Гаразд, кажи вже, – зітхнув я. – Ось що читають у мене на обличчі.

– Я люблю те, що можна на ньому прочитати, – взяла вона мене за руку. – Шкода, я так не можу.

Я глянув назад, один із жебраків неквапом рушив у вітряну ніч з моїми шилінгами.

– «Нас так мало залишилося», – проказав я вголос. – Що він цим хотів сказати?

– «Нас так мало залишилося», – моя дружина дивилася у вікна. – Так і сказав?

– Тут варто подумати. Кого мало? Де лишилося?

На вулиці нікого не було. Пішов дощ.

– Що ж, – мовив я, – дай-но я тобі продемонструю ще більшу загадку. Чоловіка, котрий насилає на мене дивний шал, а потім втихомирює і вганяє в блаженний стан. Розгадай його, і ти розгадаєш усіх жебраків усіх часів.

– На мосту О’Коннелла? – уточнила моя дружина.

– На мосту О’Коннелла, – підтвердив я. І ми пішли у тихій мжичці.

На півдорозі до мосту, поки ми розглядали ірландський кришталь у вікнах, мене за лікоть ущипнула жінка із накинутим на голову серпанком.

– Розбита! – схлипнула носом вона. – Сердешна сестра. Лікар каже рак. Протягне ще місяць! А в мене стільки голодних ротів! Господи, дайте хоч однісінького пені!

Я відчув, як дружина міцніше стисла мою руку.

Із роздвоєним почуттям я розглядав ту жінку: одна половина казала: «Їй потрібен усього лишень пені!» Інша сумнівалася: «Ач, розумна яка, знає, що просячи мало, одержить від тебе більше!» Як я ненавидів себе за ці двобої половинок.

– Ви... – розкрив я був рота.

– Я що, сер?

Леле, думав я, ви ж та сама жінка, котра щойно стояла попід готелем із дитиною в клумаку!

– Я хвора, сер! – сховалася вона у тіні. – Я хвора од ридання за напівмертвою!

Ти ж десь уже приткнула немовля, думав я, напнула зелений шалик замість сірого й оббігла нас манівцями, щоби перестріти тут.

– Рак... – У неї в башті був один дзвін, і вона знала, як у нього калатати. – Рак...

Її перебила моя дружина.

– Я перепрошую, та хіба це не ви стояли щойно під нашим готелем?

Ми разом із жебрачкою обоє стали, як укопані, приголомшені таким порушенням субординації. Так ніхто не робить!

Обличчя жінки наче ізжужмилося. Я пригледівся до неї краще. Богом присягаюся, це було інше обличчя. Я не міг нею на милуватися. Вона знала, відчувала, навчилася того, що знають, відчувають та чого вчаться актори: коли ти дворушничаеть, волаєш, сиплеш огнем із вуст – ти один персонаж, коли ж падаєш, віддаєш, бгаєшся в жалюгідному колінкуванні та понурюєш

погляд – ти інший. Та сама жінка, це правда. Та чи ті самі обличчя і роль? Аж ніяк.

І останній удар мені нижче пояса:

– Рак.

Я піддався.

Коротку мить довелося борсатися: визволитися від однієї жінки і поневолитися іншою. Дружина випустила мою руку, а жіночка зловила мою готівку. Щасливо посапуючи, вона ніби на роликівих ковзанах зникла за рогом вулиці.

– Господи! – проводжаючи її поглядом, святобливо проказав я. – Та вона засвоїла Станіславського. В одній своїй книжці він пише, що для того, аби вас не впізнали, досить примружити око чи скривити рота¹. Цікаво, невже вона в своїй холоднокровності ще й вернеться назад до нашого готелю.

– Цікаво, коли мій чоловік уже покине милуватися цими виставами, що ніби зі сцени театру «Еббі»² зійшли, і почне їх критикувати? – проказала моя дружина.

¹ Йдеться про працю Костянтина Станіславського «Робота актора над собою» («Работа актёра над собой», 1936).

² Театр «Еббі» – національний театр Ірландії.